

“Een miljard mensen veroordeeld tot honger... een wereldwijde schending van mensenrechten”

Gesprek met Olivier De Schutter, VN-rapporteur voor het recht op voedsel

Paul Pataer & Willem Debeuckelaere *

Sinds 1 mei van dit jaar is Olivier De Schutter voor een termijn van drie jaar de nieuwe “bijzondere VN-rapporteur voor het recht op voedsel”. Hij is hiermee de opvolger van de nogal flamboyante Zwitser Jean Ziegler.

Er worden van hem jaarlijks twee rapporten verwacht. In december voor de Algemene Vergadering van de VN en in juni voor de Mensenrechtenraad.

Een rapporteur is geen commissaris. Olivier De Schutter is met name geen ambtenaar van de VN. Hij wordt door de VN niet bezoldigd, wat een garantie dient te zijn voor zijn onafhankelijkheid.

Olivier De Schutter doceert mensenrechten aan de UCL en was jarenlang algemeen secretaris van de Ligue des Droits de l'Homme. Het is dus zeer begrijpelijk dat hij het recht op voedsel toetst aan de gevestigde fundamentele mensenrechten. Het is voor hem geen geringe opgave zich nu te verdiepen in de wereldwijde economische en financiële oorzaken van de stijgende voedselprijzen en de tekorten op de voedselmarkten.

Zijn bijbel is, hoe kan het anders, de UVRM waarvan artikel 25 luidt dat “een ieder recht heeft op een levensstandaard die hoog genoeg is voor de gezondheid en het welzijn van zichzelf en zijn gezin, waaronder inbegrepen voeding”.

Olivier De Schutter verbergt niet dat de omstandigheden zijn benoeming hebben vergemakkelijkt. Ons land was toe aan een belangrijke benoeming op internationaal niveau en hijzelf had duidelijk laten verstaan dat hij beschikbaar was voor een opdracht waarmee hij zijn grote belangstelling voor mensenrechten in een context van globalisering op het terrein kon waarmaken.

TvMR: Om meteen het recht op voedsel heel actueel te maken. De stijgende voedselprijzen op de

wereldmarkt zijn voor een groot stuk te verklaren door de groeiende bestemming van de voedselproductie voor biobrandstoffen en de welig tierende financiële speculaties die ermee gepaard gaan. U bent al herhaaldelijk geconfronteerd met de boutade van Jean Ziegler dat ‘biobrandstoffen een misdaad zijn tegen de menselijkheid’. U vindt dat overdreven?

ODS: Ik vind dat ja, om de eenvoudige reden dat sommige agrobrandstoffen niet die nefaste invloed hebben op de voedselprijzen. Brandstof die bijvoorbeeld gehaald wordt uit plantaardig afval of algen zal de voedselprijzen niet de hoogte injagen. Maar het is ongetwijfeld juist dat de productie van maïs en koolzaad als grondstof voor ethanol en voor diesel een doorslaggevende factor is voor de voedselcrisis als gevolg van de stijging van de voedselprijzen met 75 procent op enkele jaren tijd. Die crisis werd nog aangewakkerd door het gokken op de stijging van de prijzen van landbouwgewassen. Experts schatten dat dertig procent van de prijsstijgingen te wijten zijn aan zulke speculaties. Ik spreek ook niet graag van “bio”-brandstoffen, alsof die goed zouden zijn voor ons milieu door het verminderd gebruik van aardolie. Bij maïs ethanol is er meer energie nodig voor de productie ervan dan dat het aan milieuvriendelijke brandstof oplevert en de voortbrengst van biodiesel vanuit palmolie heeft tot massale ontbossing geleid in Zuid-Oost Azië. Voeg daaraan toe dat de productie van biobrandstoffen als suikerriet en maïs dikwijls gebeurt onder slechte arbeidsvoorwaarden en even dikwijls gepaard gaat met onteigeningen van gronden van kleine landbouwbedrijven en men begrijpt dat dan weer andere mensenrechten onder druk komen te staan.

TvMR: Aan welke voorwaarden zou de promotie van biobrandstoffen dan moeten worden onderworpen? Het debat daarover is volop bezig in het Europees Parlement.

Wat zouden we de Europarlementsleden kunnen meegeven?

* Paul Pataer is bestuurder bij de Liga voor Mensenrechten.

Willem Debeuckelaere is voorzitter van de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer.

ODS: In elk geval de boodschap laten doordringen dat we, om hier de auto's zuiniger en milieuvriendelijker te laten rijden, we de honger in de derde wereld niet mogen aanscherpen. We moeten doen inzien dat bio-brandstoffen nu te veel de grote landbouwexploitaties bevoordelen in het Zuiden, die vooral gericht zijn op uitvoer naar het Noorden. Er zou dringend een moratorium moeten komen op verdere investeringen in het telen van landbouwgewassen voor brandstofdoel-einden. Jean Ziegler heeft dit reeds geopperd en daar volg ik hem wel. Het wordt dat tijd dat Europa wakker schiet. Het Europees plan om tegen 2020 tien procent van de brandstofconsumptie biologisch te maken zou geen doorgang mogen vinden (*noot van de redactie: een commissie van het Europees Parlement heeft op 11.9.'08 het licht op groen gezet voor dat plan op grond van een rapport van een... groen parlements lid uit Luxemburg*).

Het groene discours in dit dossier mag ons niet blind maken voor de werkelijkheid dat de opstoot in de vraag naar biobrandstoffen in de eerste plaats is ingegeven door de politiek-economische overweging dat er moet gewerkt worden aan minder afhankelijkheid van de aardolie afkomstig uit het kruitvat in het Midden-Oosten.

TvMR: Zou een VN-rapporteur voor het recht op voedsel ook niet kunnen pleiten voor een afremming van de aangroei van de wereldbevolking? Hoe blijven we al die nieuwe mondjes voeden? Er komen naar schatting jaarlijks 75 miljoen mensen bij.

ODS: Volgens berekeningen van de FAO, de voedsel- en landbouworganisatie van de VN, is er genoeg eten voor 12 miljard mensen. Bovendien zijn er nog heel veel gebieden in de wereld die landbouwrijp kunnen worden gemaakt. In Afrika met name. Maatregelen tegen de oprukkende woestijnvorming zijn absoluut noodzakelijk én haalbaar. Investeringen voor irrigatie van gronden zijn van levensbelang. Nu wordt er in dat werelddeel heel veel voedsel ingevoerd dat door de gesubsidieerde landbouw in Europa wordt voortgebracht. We zouden veel meer geld moeten investeren in zaaigoed en meststoffen ten gerieve van de kleine boeren in de derde wereld. En om de kleinschaligheid te overstijgen zou de oprichting van landbouwcoöperatieven moeten worden aangemoedigd.

Daarmee wil ik niet zeggen dat ik de overbevolking in bepaalde gebieden niet als problematisch beschouw. Er wordt van mij echter niet verwacht dat ik daarover uitspraken doe.

TvMR: Als u stelt dat er voldoende voedsel kan worden verschaft voor iedereen, nu en in een nabije toekomst, wat is voor u dan het kernprobleem?

ODS: Het basisprobleem is de armoede. Te veel mensen hebben een te laag inkomen om zich gezond en in voldoende mate te kunnen voeden en om zich de noodzakelijke middelen aan te schaffen om zelf voedingswaren te produceren. Ik acht het mijn opdracht op te komen voor de rechten van die mensen. Ik verdedig de mensen die honger lijden. Het openen van onze markt

voor hun landbouwproducten is daarbij secundair en houdt trouwens altijd het risico in dat grootschaligheid opnieuw uitbreiding neemt wat in de eerste plaats ten goede komt van de grote producenten. Vergeet niet dat veel kleine boeren in de derde wereld reeds in het verleden de das werden omgedaan door de grootschalige productie aan dumpingprijzen, waartegen ze niet konden concurreren. De massale verhuus naar de miljoenensteden met hun bidonvilles was daarvan het gevolg. Ik herhaal dat er een politiek moet worden gevoerd om de hongerlijdende mensen genoeg geld te doen verdienen om hen het voedsel te laten kopen dat er al is.

TvMR: De "kleine" enkeling kan die strijd uiteraard niet alleen voeren.

ODS: De boerenbevolking heeft dikwijls nog te weinig organisatiekracht. Sommige massale opstanden, zoals in de Mexicaanse steden begin 2007 naar aanleiding van de abrupte stijging van de maïsprijzen, stierven een stille dood. Maar het was wel een signaal dat we een keerpunt heel nabij zijn. Die opstanden zullen toenemen en daaruit kunnen sterke organisaties ontstaan die hun gewicht kunnen doen voelen bij de overheden van hun land.

TvMR: Wat kan de rol zijn van onze nationale overheden in dat proces?

ODS: Ze zullen moeten leren hun nationale reflex van zich af te schudden. De honger in de wereld is een wereldprobleem dat ons allen aangaat. We zullen moeten wennen aan de idee dat het voedsel dat wij hier verorberen nog veel te goedkoop is en dat de consumptie van vlees drastisch zal moeten dalen. Ik zei het reeds elders: onze overheid zou de publieke opinie moeten duidelijk maken dat de productie van één calorie vlees negen calorieën graan vergt en dat dit in de gegeven omstandigheden invloed heeft op de voorraden en dus op de prijzen van graangewassen. Dat veronderstelt waarschijnlijk een schoktherapie, even sterk als de schok die ons bewust maakte van de gevolgen van de opwarming van de aarde.

Voorts zou onze regering mee kunnen ijveren op internationale fora voor het aanleggen van voedselvoorraden, het belasten van speculatieve winsten en het versterken van het verhaalrecht van groepen van mensen die worden benadeeld door die speculaties op voedselprijzen. Wie speculeert, geeft niet om de nare sociale gevolgen. "Il faut une discipline collective". De onzichtbare hand biedt geen oplossing voor dit soort van problemen. Die onzichtbare hand is zelf het basisprobleem.

TvMR: Als voedselzekerheid zo essentieel is voor een stabiele wereldgemeenschap, zou de Veiligheidsraad van de VN, het enige echte beslissingsorgaan van de VN, geen rol moeten krijgen in het veiligstellen van die zekerheid?

ODS: Een interessant idee. Zoals de Veiligheidsraad bijvoorbeeld zou moeten kunnen tussenkomen als bepaalde landen weigeren hun verantwoordelijkheid op te nemen bij het organiseren van hulpverlening bij natuurrampen. Denk aan wat er een tijd geleden gebeurd is in Birma-Myanmar.

TvMR: In 1859 werden in de Max Havelaar van Multatulli de hoofden van Lebak toegesproken om ze te overtuigen de inlanders menswaardiger te bejegenen. Een Mutatulli in 2008 zou diezelfde moeten kunnen dagvaarden voor een internationaal tribunaal om het mensenrecht op voeding af te dwingen. Ook dromen is een mensenrecht.